

Ілона Дуб

м. Вінниця

(Наук. керівник – канд. пед. наук,

проф. ВДПУ Лапишина І.М.)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО КНИГИ Й ЧИТАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті представлені теоретичні аспекти щодо особливостей формування інтересу до книги й читання у дітей молодшого шкільного віку; описаний досвід роботи вчителів початкової школи; сформульовано поради для вчителів початкової школи стосовно формування інтересу до книги й читання у дітей 6-7 років.*

***Ключові слова:** молодші школярі, читання, дитяча книга, читацька культура, читацькі інтереси.*

***Abstract.** The article presents theoretical aspects of the peculiarities of the formation of interest in books and reading in children of primary school age; described the experience of primary school teachers; formulated advice for primary school teachers on the formation of interest in books and reading in children 6-7 years.*

***Keywords:** junior high school students, reading, children's book, reading culture, readers' interests.*

Проблема інтересу молодших школярів до читання не є новою, але при тому не втрачає актуальності. Багато педагогів-практиків і представників психолого-педагогічної галузі в різні часи доводили і тепер продовжують доводити її значення. У різних дослідженнях цієї проблеми фахівці звертали увагу на те, щоб наблизити учня до процесу навчання, викликати стійке бажання, організувати освіту так, щоб опанування нових знань для учня стало цікавим, щоб він систематично відчував у цьому потребу, без задоволення якої неможливий його успішний подальший розвиток.

Інтерес до читання книг починається в родинному колі дитини ще в дошкільний період, але інтенсивно продовжується у початковій школі, передусім на уроках читання. Саме в цей час слід дати можливість дитині зануритися у світ літератури, розвивати у неї інтерес до читання дитячих книг взагалі, художніх та науково-пізнавальних зокрема.

Основоположником наукового підходу до теоретичного і практичного вирішення проблеми пізнавальних інтересів слід вважати видатного чеського педагога Я. А. Коменського. У своїй знаменитій книзі «Велика дидактика» він зазначав, що потрібно передусім зацікавити учнів тим чи інших заняттям, довівши перевагу такої діяльності, її користь, задоволення від неї.

Я. А. Коменський встановив зв'язок між вирішенням цієї проблеми з процесом шкільного навчання і виховання, особистістю вчителя і всебічним сприянням батьків виникненню поваги в очах дітей (оскільки любов і позитивні враження – провідні засоби для того, щоб спонукати прагнення до наслідування). Інтерес – це наполегливе прагнення до всебічного вивчення об'єкта або явища, до осягнення його різними видами діяльності; що означає «бути серед чогось» [1, с. 75].

Уміння читати, бути читачем – це мистецтво, якому треба наполегливо вчитися [3, с.31]. Надзвичайно важливо, щоб книга увійшла у життя дитини якомога раніше, тому що вона є незамінною у вихованні духовності, найкращих моральних якостей, розвитку інтелекту дітей. Читання і читач все більше усвідомлюється як соціальна цінність, умова перспективного розвитку суспільства в цілому.

Інтерес до читання, на наш погляд, виникає в тому випадку, якщо дитина вільно володіє усвідомленим творчим читанням, у неї розвинені стійкі навчально-пізнавальні мотиви читання. На формування особистості дитини в цілому, й зокрема інтересу до читання книг, впливають різні соціально-педагогічні чинники: суспільство, родина, освітні та позашкільні заклади, діяльність, друзі й однолітки. Одним із найважливіших чинників, що впливають на формування інтересу молодших школярів до читання, є школа. Саме в

зкладах освіти накопичений значний практичний досвід, є чисельні ресурси, необхідні для освітньої роботи, пов'язаної з розвитком читацької компетентності.

Фахівці наголошують, що читання як процес започатковує опанування будь-якого шкільного предмета, а вміння працювати з книгою і наявність любові до читання значно полегшують процес здобування нової інформації та досвіду. На жаль, останніми роками все частіше дорослі стверджують, що діти не люблять читати, не цікавляться книгами, побоюються великих обсягів матеріалів для читання, читають по складах навіть у підлітковому віці. Як наслідок – не розуміють прочитаного, не вміють працювати з книгою, сприймаючи читання як покарання, а не як захоплення або цікаве дозвілля.

Навчити молодших школярів читати, звичайно ж, важко, але складніше навчити їх полюбити сам процес читання. Спочатку дітям може подобатися ігрова форма оволодіння читанням. Їм цікаво бачити, як з літер виникають різноманітні слова, як вони змінюються від порядку і кількості літер. Але коли необхідно нарощувати темп читання, коли вчитель у класі, а батьки вдома намагаються залучити дитину до читання, тут у багатьох школярів пропадає бажання посидіти за книгою. Адже подивитися мультфільм, погратися у комп'ютерні ігри – і простіше, і цікавіше.

У наш час діти значно менше читають, тим самим позбавляють себе можливості, хоча б трохи пожити у чарівному авторському світі, побачити незвичайні пейзажі, почути казкових персонажів, поспівчувати тим, хто потрапив у пригоди, посміятися разом з добрими, кумедними персонажами художніх творів. На нашу думку, важливо не дозволити комп'ютерним іграм, сучасним мультфільмам-жахам, саркастичним коміксам максимально витіснити художню літературу з різноманітного життя дітей.

В ході педагогічної практики ми ознайомилися з перспективним досвідом роботи вчителів початкової школи й хочемо представити його для обговорення.

Вчитель початкових класів Ялтушківської ЗОШ I-III ступенів Вінницької області Паращук Тетяна Василівна працює над реалізацією проблеми

«Розвиток читацької компетентності молодших школярів через використання інтерактивних технологій навчання». Провідними завданнями своєї педагогічної діяльності учителька вважає наступні:

- сформувати у школярів міцні навички читання;
- зацікавити учнів змістом і процесом читання;
- розвивати інтерес до читання, виховувати систематичну потребу у самостійному читанні дитячої літератури і медіатекстів;
- створити належні умови для усвідомленого сприйняття, самостійного розуміння та оцінки прочитаного;
- сформувати навички аналізу художнього твору.

Адекватними для реалізації цих завдань вважаємо такі форми роботи на уроках: читання з передбаченням, читання з прискоренням, літературні вікторини, конкурс на кращого декламатора, інсценізація, створення проблемних ситуацій за прочитаним твором з наступним груповим обговоренням тощо. Вчителька вважає, що головне не стільки навчити дитину читати, а – зацікавити її самостійним читанням дитячої літератури.

Отже, у підсумку ми можемо стверджувати, що найбільш сприятливими періодами для формування інтересу до читання є саме дошкільний і молодший шкільний вік. Провідним педагогічним завданням щодо дітей 4-10 років є максимальне створення передумов для розвитку читацького досвіду – переходу від слухача, глядача – до самостійного вправного читача. На цьому етапі необхідно домогтися, щоб дитина читала без примусу, оскільки фізичне насилля і моральний тиск можуть назавжди викликати відразу до книги, до читання.

Основу розвитку інтересу до читання у молодших школярів складають такі елементи, як система освітніх заходів, вплив зовнішнього оточення (друзі, однолітки, дорослі), внутрішній стан особистості (психологічні особливості віку, звички, інтереси, мотиви). На мотивацію виникнення і розвитку інтересу до читання у дітей, на наш погляд, впливає прийняття рішень з наявного набору

альтернатив, починаючи з відповіді на ситуацію: «Читати або не читати взагалі?».

Розвиваючи в учнів початкової школи інтерес до книги, учитель має добирати цікаві сучасним школярам формати дитячої книги: книга-картинка, книга-концепт, сучасний нон-фікшн, книжка без слів, книжка-гармошка, книга-віяло, електронна книжка, книжка-саморобка та ін.

Добре, якщо вчитель зуміє однаково майстерно представити учням твори класиків і письменників-сучасників. Тоді ці два різні типи літератури юні читачі сприймуть із легкістю та стабільним інтересом.

Окрім різноманітних цікавих завдань з літературної освіти, вчитель початкової школи має використовувати прийоми стимулювання інтересу школярів до книги та читання. На сьогоднішній день таких прийомів чимало. Наприклад, зустрічі у КВК, проведення конкурсу читачів (за обраною темою або персоналією), створення уявних телепрограм «Караван історій», «В гостях у письменника» тощо. Конкурс читачів – це одночасно і творче змагання дітей, і пошук односторонців, які подібно сприймають тему художнього твору, стиль майстра слова. Метою літературних конкурсів (вікторин) є заохочення учнів до систематичного читання, урізноманітнення тематики і жанрового розмаїття дитячого читання, усвідомлення суспільного значення і ролі книг у житті сучасної людини, збагачення мовленнєво-творчих здібностей. Прийом «В гостях у письменника» допоможе школярам отримати важливу інформацію про письменника у цікавій для дітей формі, стимулювати інтерес учнів до ознайомлення з творами саме цього автора, поглибити уявлення про оточуючий світ шляхом самостійного опрацювання рекомендованих творів. Зазначені прийоми, в основі яких закладено ігрову діяльність, перевтілення в інші образи, участь у роботі групи, допоможуть вчителям початкової школи викликати у школярів інтерес до самостійного читання, прищепити любов до книги.

Важливу роль у стимулюванні читацької активності школярів відіграють і різноманітні конкурси: на кращого читача, на кращий читацький щоденник, на кращий відгук про книгу, на кращу ілюстрацію до твору, на кращий лепбук або

артбук. Обов'язковою частиною таких конкурсів є колективне підведення підсумків та нагородження переможців, що також сприяє стабілізації інтересу до читання.

Використання прийомів стимулювання інтересу до книги й читання допомагає молодшим школярам зробити книгу супутником життя, а не тільки процесу набуття знань, прищеплювати повагу до книги, навчати розмірковувати, співчувати, виховувати систематичну потребу у читанні, сприяти тому, щоб книга сприймалася дітьми як диво, як витвір мистецтва.

Література

1. Гордіюк Н. Особливості сприймання художніх текстів молодшими школярами / Н.Гордіюк // *Мандрівець*. – 2013. – № 3–4. С. 75–78.

2. Заліток Л. М. Робота з книжкою в сучасній початковій школі крізь призму творчого розвитку ідей В. Сухомлинського / Л.М. Заліток // *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки*. – 2014. – Вип. 1.46. С. 61–68.

3. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору / Н. Комарівська // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – Вип. 46. – С. 30-33.

4. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку / Н.О. Комарівська, І.М. Лапшина // *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті»*. – Переяслав-Хмельницький. – 28-29 березня 2019. – С.44-48.

Ірина Зелененька

м. Вінниця

Ірина Плоскіна

м. Вінниця

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

У РОДИНАХ ХОЛОДНОЯРІВЦІВ

(ЗА РОМАНОМ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ЧОРНИЙ ВОРОН»)

Анотація. У статті йдеться про проблеми виховання лицарської честі, проблеми національної ідентифікації, порушені в історичному романі Василя Шкляра «Чорний ворон». Твір сприймається в контексті формування майбутнього покоління українців як демократів, як громадян України і як